

Відкрите обличчя Бога

ВІТАЛІЙ ХРАБАТИН

26 ЧЕРВНЯ 2019

Шукаючи Бога, людина ніби повертається до власних початків, до того джерела живої води, з якого черпала воду, щоб не мати спраги. У цих пошуках особа не знаходить спокою, а навпаки, відкриває своє покликання як паломника й подорожнього. Уся історія людства – це велика мандрівка до нових відкриттів, свободи, справедливості, істини. І на цьому шляхетному шляху людина, як писав святий Августин, вимірює висоту гір, глибину морів, довжину доріг, забуваючи про саму себе. Та в серці постійно жевріють запитання: чим є моє життя? Що означає жити? Хто або що є моїм Богом? Що надає сенсу короткому життєвому паломництву?

Джерело: Леон Жерар, малюнок Христа до фрески Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря»

Звісно, той, хто вірує, не тільки усвідомлює свою обмеженість і тимчасовість, а й – саме завдяки цим «обмеженням» – живе в реалістичній свідомості, що має мету та не йде в ніщо. Зустріч із Господом надає значення його існуванню, хай яким убогим воно здається; вона вкладає в серце спрагу Бога. Тому кожен день стає пошуком і очікуванням зустрічі. Про це слушно зауважив святий Августин: «Для Себе Ти нас сотворив, і неспокійне наше серце, аж поки не спочине в Тобі» («Сповідь», 1, 1).

Людина між учора й сьогодні

Шукати Бога означає повернутися до витоків, придивитися до власного покликання, аби самому пізнати своє обличчя.

Кожен час, кожна епоха дає особі визначення відповідно до того, як її хочуть використовувати

або нею керувати. Сьогодні в різних дебатах і суперечках розуміємо, що про людину ніхто не говорить як про раціонально-духовну сутність. Нерідко, зредукована до самої біології, вона стає немовби набором замінних запчастин чи, піддаючись маніпуляціям, перетворюється на іграшку в руках нового лялькаря. Зникає з горизонту бачення особи єдиної, неповторної, повної гідності, якої не можна переступити або підважити. У добу «плинної думки», як писав Зигмунд Бауман, людина не ставить більше запитання псалмопівця: «То що таке людина, що таке людська істота?» (див. Пс 8, 5). Яке її обличчя?

Драма людини, описана в третій главі Святого Писання як гріхопадіння, унеможлиблює спілкування з Богом віч-на-віч тут, на землі. Гріховне бажання «бути, як Бог», наповнює страхом тих, хто сотворений на Його образ і подобу, змушуючи ховати очі й не дивитися Творцеві в обличчя. Залишаючи Едем, Адам і Єва несуть із собою тугу за Богом. Цей смуток, цю самотність вони передають усім своїм дітям, народженим поза часом і місцем сопричастя. Відтоді туга за Богом у серці людини закликає шукати Його й молитися словами: «Твоє обличчя, Господи, я шукаю» (Пс 27, 8).

Увесь Старий Завіт – це історія пошуків Божого обличчя та прагнення перебувати в Його присутності.

Увесь Старий Завіт – це історія пошуків Божого обличчя та прагнення перебувати в Його присутності. Проте старозавітна людина добре знає, що це прагнення може бути втілене лише частково. Її грішність унеможлиблює споглядання того, Хто тричі Святий. У присутності Бога людина закриває обличчя, припадає до землі (пор. Вих 3, 6). Поруч зі Святим усвідомлення своїх гріхів призводить до смерті, тому неможливо споглядати Бога й залишитися живим. А проте Він не припиняє сходити до людини, шукати її, кликати її та спілкуватися з нею. Тому жодна побожна особа від біблійних часів і досі не відкидає бажання бачити Бога, споглядати Його обличчя. Це прагнення жевріє в серці неспокоєм.

Бог відкриває Своє обличчя

Бог обраного народу відповідає на бажання серця й об'являє Себе (латинське «revelatio» означає відтуляти заслону). Відкриваючи обличчя, Він дає змогу пізнати повноту Своєї сутності, наскільки людина спроможна сприйняти її. Зустріч із кимось обличчям в обличчя

підштовхує до взаємного пізнання серцем, до нової якості спілкування.

У Старому Завіті щодо Бога єврейський термін «rāpīt» – обличчя – вжито аж 100 разів. Автори завжди використовують його в контексті пізнання обличчя Божого, пошуків обличчя Божого, бачення обличчя Божого. Це щире бажання вказує на прагнення сопричастя з Господом. Обраний народ знає свою історію й усвідомлює, що Бог – не далека постать, схована десь на небесах, а Той, Хто слухає й чує, Хто супроводжує Свій люд, розмовляє з ним, любить його, а часом ним обурюється. І вся історія спасіння, як ми знаємо нині, це поступове об'явлення Бога аж до повноти часу, коли Він явив Своє обличчя в Улюбленому Синові (пор. Йн 14, 8; 12, 44-50).

На шляху обраного народу до свободи, від рабства до синівства, Господь запрошує його до сорокарічного паломництва. Цю важливу справу Він ввіряє Мойсеєві, супроводжуючи народ ізраїльський теофаніями – від об'явлення Свого імені (див Вих 3, 14) аж до об'явлення на Синайській горі (див. Вих 19- 20). Цей етап історії Бога й народу завершується укладенням Завіту, у якому кожна сторона – і Бог, і народ – узяла на себе певні зобов'язання. На жаль, уже в ту мить люди виявилися невірними. Та навіть після цієї зради Бог не приховав Свого правдивого «обличчя», не скорого до гніву, а милосердного, многомилостивого й вірного (див. Вих 34, 6). Бог показує Себе Отцем, Який напоумлює й виявляє лицемірну поведінку, але готовий довіряти Своїм дітям. Людей у мандрівці супроводжує намет зборів, вияв близькості й любові Ягве, де Він перебуває як батько й мати обраного народу; кожен, хто забажає, може прийти сюди по втіху й пораду. Тут зберігалися два знаки Божої милості: ковчег Завіту й манна (див. Вих 33,7-11).

У цій історії відкриваємо щире бажання людського серця, яке пізнало присутність Бога й людське обмеження. Мойсей, утомлений і, певно, розчарований короткою пам'яттю тих, для кого був провідником в ім'я Бога, звертає до Ягве прохання: «Коли не йтимеш ти сам особисто, то й не виводь нас звідси. Та й по чім же буде пізнати, що я знайшов ласку в твоїх очах, я і народ твій, як не по тім, що ти йтимеш з нами? Тим і відрізнимось ми, я і твій народ, від усіх народів, що на лиці землі. [...] Покажи мені, благаю, твою славу!» (Вих 33, 15-16.18). Бог же відповідає: «Я появлю перед тобою всю мою доброту і виголошу перед тобою ім'я Господа; і милуватиму, кого милуватиму, і милосердуватимусь, над ким буду милосердуватись. [...] Лиця ж мого не можна тобі бачити, бо людина не може бачити мене і жити». (Вих 33, 19-20). Бог приходять до Свого народу як Господь милосердя й лагідного серця, що вміє зворушитись і запалати гнівом; уся Його любов – для народу. Такого Бога шукав Ізраїль, а з ним і все людство.

В земному Ісусовому обличчі була прихована вся слава Божа; коли Матей описує переображення, то підкреслює саме цю деталь: «Обличчя його засяяло, наче сонце» (17, 2).

Бачення й пошуки обличчя Божого в Старому Завіті переплітаються з вірою як усього народу, який мав би будувати дім у справедливості та правді, сповнюючи своє покликання (пор. Бут 12, 1-3), так і в духовності окремих біблійних героїв. Один із таких прикладів – праведний Іов. У час болу та втрати, коли друзі його не розуміють, а безнадія й сумнів, біль і страх переповнюють життя, він усім серцем виголошує: «Я знаю – Захисник мій живе, і останнім він устане над порохом. Позбавлений навіть шкіри, я встану; і в моїм тілі побачу Бога. Я сам його узрю, очі мої побачать, а не хтось інший; серце у мене в грудях ніє!» (Іов 19, 25-27). Фізичні й духовні страждання не згасили в Іові прагнення бачити Бога, якому він праведно служив. Тому наприкінці історії, після зустрічі й розмови з Богом, Іов зміг сказати: «Я говорив про те, чого не розумію; про чуда, мені незбагненні, що їх не знаю. Вчуй же, я буду говорити, питатиму тебе, – навчай мене. Я чув лиш те, що говориться про тебе, але тепер на власні очі тебе виджу! Тому смирюся і каюсь на поросі та на попелі» (Іов 42, 3-6).

Як пише автор Постання до євреїв, коли прийшла повнота часу, Бог об'явив Своє обличчя через Єдинородного Сина, у Якому є отцівське вподобання (пор. Лк 3, 22) та Якого необхідно слухати (пор. Лк 9, 35). В Ісусі невидимий Отець став видимим і жив посеред нас, як у часи Мойсея – посеред Свого народу в наметі зустрічі. В земному Ісусовому обличчі була прихована вся слава Божа; коли Матей описує переображення, то підкреслює саме цю деталь: «Обличчя його засяяло, наче сонце» (17, 2). Зі слухання Його слів народжувалося бажання «бачити Отця». Після воскресіння – або, як навчали апостоли, після прославлення – на Його обличчі сяяла слава Божа (див. 2 Кор 4, 6; Одкр 1, 16). Покликавши учнів, а через них Церкву, Ісус позначив їх світлом Свого обличчя. У лиці кожного Ісусового учня, який Його наслідує й уподібнюється до Нього, відбивається, як у дзеркалі, Його лице. Споглядання Христового лику провадить людину до перемінення й оживлення надії – аж доки не побачить Його обличчя віч-на-віч (пор. 2 Кор 3, 18; 1 Кор 13, 12; Одкр 22, 4).

Шукати Бога

Данієль Ліфшіц у книжці «Коли Ізраїль був дитятком (мудрість хасидів)» пише про щирість і простоту стосунків із Богом. Він розповідає про внука равина Варуха з Меджибожа: хлопчик грався в хованки з другом, але сховався так добре, що товариш змудився його шукати й пішов собі. Заплаканий онук прибіг до дідуся й поскаржився: «Він мене не шукає!» На що равин відповів: «Це також Божий плач: бо ми Його не шукаємо» (80).

Ми не шукаємо Бога... Він є, Він поруч, але ми, наче діти з євангельської притчі, часто заклопотані своїм, чимось іншим (пор. Лк 7, 32). Тому не треба дивуватися, що людство переходить від кризи до кризи, як зауважив П'єр Теяр де Шарден, французький єзуїт, у творі «Феномен людства»: «Людство мало б боятися найбільшої небезпеки, яку несе духовна хвороба, найжахливіша тому, що найвлучніше б'є особу, – а саме втрати смаку життя». Повернутися до покликання, до автентичної мети, до смаку життя людина здатна через пошуки обличчя Бога: «В твоєму імені серце моє каже: "Обличчя моє шукайте!" Твоє обличчя, Господи, я шукаю. Не ховай обличчя твого від мене» (Пс 27, 8-9).

ВІТАЛІЙ ХРАБАТИН

26 ЧЕРВНЯ 2019

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line 284